

Leszek Grüm

"Corridor Ecology, The Science and Practice of Linking Landscapes for Biodiversity Conservation", Jodi A. Hilty, William Z. Lidicker, Adina M. Merenlender, Washington [etc.] 2006 : [recenzja]

Studia Ecologiae et Bioethicae 4, 572-574

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ma wpływ na każdą z nich. Całość wzbogacają liczne zdjęcia, ich nie najlepsza jakość wbrew pozorom wcale nie przemawia na ich niekorzystną ocenę, wręcz przeciwnie, daje czytelnikowi poczucie „magii chwili”.

„Ekologia – wybór na Nowe Stulecie” jest książką, która wywarła na mnie bardzo pozytywne wrażenie. Bardzo podoba mi się styl jaki przyjęła autorka w prezentowaniu swoich poglądów oraz różnorodność środków użytych dla potwierdzenia jej stwierdzeń. Oryginalny, bardzo przystępny język sprawia, że czyta się ją z wielką przyjemnością. Przedstawione problemy ekologiczne oraz pomysły na ich rozwiązanie dają czytelnikowi poczucie własnej odpowiedzialności za losy środowiska naturalnego.

Książka Anny Kalinowskiej może być postrzegana w kategoriach przedstawienia indywidualnego postrzegania świata, jak też próby wpłynięcia na sposób postrzegania owego świata przez innych. Dzięki takiej formie praca doskonale nadaje się jako pomoc dydaktyczna w nauczaniu o środowisku naturalnym jak też na przedmiotach z pozoru nie mających wielkich powiązań z ekologią. Prostota języka i bogactwo opisów sprawiają, że jest to interesująca lektura zarówno dla wymagającego czytelnika jak też dla najmłodszych obywateli naszego społeczeństwa w których to rękach spoczywa przyszłość środowiska naturalnego i im wcześniej ich o tym uświadomimy, tym szybciej będą widocznie efekty ich działań.

Edward Grott

Jodi A. Hilty, William Z. Lidicker, Adina M. Merenlender,
***Corridor Ecology, The Science and Practice of Linking
Landscapes for Biodiversity Conservation***, Island Press,
Washington-Coveloo-London 2006.

Człowiek żąda coraz więcej od przyrody: więcej żywności, energii i przestrzeni dla swej szybko rosnącej populacji. Zwiększają się też jego wymagania – chcemy żyć wygodnie i bezpiecznie. Skutecznie niwelujemy naturalne ograniczenia wzrostu każdej populacji: śmiertelność niemowląt ciągle maleje, a średnia długość życia człowieka systematycznie się zwiększa. Ciągłe przekształcamy bądź niszczymy przyrodę, ale też coraz częściej jesteśmy świadomi tej działalności i związanych z nią zagrożeń dla naszego powodzenia.

Jedną z pospolitych form oddziaływania człowieka na przyrodę jest fragmentacja naturalnych środowisk poprzez ciągi komunikacyjne (autostrady, linie ko-

lejoye), osiedla (w Polsce są wsie o długości sięgającej kilkunastu kilometrów), tamy na rzekach, uprawy rolne itp. Rosnąca fragmentacja naturalnych środowisk sprawia, że liczebność zasiedlających je populacji roślin i zwierząt maleje, a to wzmacnia zagrożenie dla ich istnienia (z przyczyn genetycznych i ekologicznych).

Recenzowana książka poświęcona jest problemom populacyjnym związanym z fragmentacją naturalnych środowisk i sposobom zapobiegania negatywnym skutkom fragmentacji. Autorzy podzielili swe dzieło na 3 części. W pierwszej próbują odpowiedzieć na pytanie dlaczego niezbędne jest utrzymywanie powiązań pomiędzy oddzielnymi plamami naturalnych środowisk. Odpowiedzi szukają w skutkach wywołanych przez fragmentację w wyniku działalności człowieka. Powołują się na rozważania zawarte w wiedzy o biogeografii wysp oraz na teorię metapopulacji. Nowością przedstawioną w ich książce jest teoria metazespołu (*metacommunity*) rozwijana dopiero po 1990 roku przez D. S. Wilsona, L. Hanssona i W. Z. Liddickera. Metazespół – w myśl idei autorów recenzowanej książki – to populacje gatunków powiązanych ze sobą różnymi zależnościami (konkurencja, komensalizm, drapieżnictwo, itp.) i zasiedlających względnie izolowane plamy środowiska o nieco odmiennych właściwościach. Dla ciągłości istnienia metazespołu niezbędna jest wymiana osobników pomiędzy jego populacjami z oddzielnych plam. Tu więc znajdujemy klucz do tezy o niezbędności korytarzy ekologicznych dla podtrzymania bioróżnorodności w postępującym procesie fragmentacji.

Druga część książki poświęcona jest korytarzom ekologicznym. Autorzy stawiają najpierw pytanie czym jest ekologiczny korytarz. Opisują też znane formy takich korytarzy. Są to zarówno proste łączniki pomiędzy różnymi partiami tego samego środowiska, jak tworzone przez człowieka tunele pod autostradami umożliwiające bezpieczne przejście zwierzętom, jak też i bardziej skomplikowane pasy środowisk (np. pasy zadrzewień łączących obszary zalesione) umożliwiające migracje fauny. Rozważania na temat korytarzy ekologicznych prowadzone są w różnych aspektach, takich jak np. korzyści ekologiczne, znaczenie efektów brzegowych oraz wpływ korytarzy na dynamikę wykorzystujących je populacji. Autorzy nie pomijają w tej części książki potencjalnych błędów towarzyszących utrzymywaniu i tworzeniu korytarzy ekologicznych (mogą one stanowić selektywny „filtr” dla przemieszczeń różnych gatunków, czy też ułatwiać rozprzestrzenianie się gatunków obcych lub niepożądanych).

Trzecia, i ostatnia, część ma charakter wskazówek praktycznych dla tworzenia projektów korytarzy ekologicznych. Znajdujemy w tej części tak istotne stwierdzenia jak to, że korytarz będzie wykorzystywany przez określone gatunki organizmów w zależności od jego charakterystyki środowiskowej, jakości, długości i innych cech. Ta działalność omawiana jest na tle złożonych projektów ochrony przyrody uwzględniających zarówno cele podejmowanych przedsięwzięć jak i istniejące ograniczenia różnego typu (także finansowe!). Autorzy przedstawiają

w swej książce przykładowe rozwiązania, ale także i strategie ogólne oraz cele, które mogą zaistnieć w przyszłości.

Całość tekstu zawarta jest na 274 stronach i zawiera ponadto obszernie zestawienie literatury źródłowej – cytowane jest ponad 400 pozycji, głównie autorów amerykańskich. Obszerny indeks ułatwia odszukiwanie interesujących czytelnika tematów, które przewijają się przez całą książkę. A ta jest bez wątpienia istotnym źródłem informacji dla osób zajmujących się ochroną środowiska, zachowaniem bioróżnorodności, czy też planowaniem przestrzennym. Dodatkową atrakcją są zdjęcia, schematy, rysunki oraz wkładki tekstowe.

Wypada mi jednak zauważyć i pewne niedostatki, wynikające z dosyć powszechnego zwyczaju autorów amerykańskich, a mianowicie pomijania osiągnięć Europejczyków. Dla przykładu: od końca lat 50. ubiegłego stulecia P.J. Den Boer (Holender) rozwijał teorię rozłożenia ryzyka (*spreading of risk*), stanowiącą istotny wkład w wiedzę o warunkach promujących stabilność ilościową metapopulacji zwierząt. Pominięte zostały także i polskie osiągnięcia w praktyce projektowania korytarzy ekologicznych, których inicjatorem i propagatorem jest profesor Roman Andrzejewski. Niedostatki te nie wpływają jednak na pozytywną ocenę wartości książki, a zwłaszcza przedstawionych w niej aspektów poznawczych i praktycznych rozwiązań problemów kształtowania środowiska w taki sposób aby podtrzymywać stopniowo malejącą bioróżnorodność.

Leszek Grüm

Problemy ekorozwoju. Studia filozoficzno-socjologiczne, vol. 1 no 1, 2006, Artur Pawłowski (redaktor naczelny), Wydawnictwo Politechnika Lubelska Wydział Inżynierii Środowiska, Lublin 2006, ss. 58.

„Problemy ekorozwoju. Studia filozoficzno-socjologiczne” to nowa pozycja wydana przez Komitet „Człowiek i Środowisko”. Czasopismo to jest propozycją powstałą przy prezydium PAN. Redaktorem naczelnym został Artur Pawłowski (PL), a zastępcą – Leszek Gawor (UMCS). Wokół tego czasopisma zgromadzili się wybitni polscy naukowcy tworząc komitet redakcyjny: Jerzy Błażejewski (UG), Wojciech Bołoz (UKSW), Tadeusz Borys (AE Wrocław), Józef M. Dołęga (UKSW), Włodzimierz Galewicz (UJ), Zbigniew Hull (UWM), Stefan Kozłowski (Komitet Człowiek i Środowisko), Anna Latawiec (UKSW), Lesław Michnowski, Andrzej Papużyński (UKW), Lucjan Pawłowski (PL), Zdzisława Piątek (UJ),